

LBRIS

We know
books

XIMENA MUNTEAN

10

pentru Medicină

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

Cuvânt-înainte	11
Cap. I. ALCĂTUIREA CORPULUI UMAN	12
Embriologie – Noțiuni generale.....	12
Organizarea generală a corpului uman.....	14
Segmentele corpului uman.....	15
Axele și planurile corpului uman.....	15
Nomenclatura anatomică.....	16
Niveluri de organizare a corpului uman.....	16
1. Celula.....	16
Componentele principale ale celulei.....	17
Membrana celulară.....	17
Transportul transmembranar.....	17
Citoplasma.....	20
Nucleul.....	21
2. Țesuturile.....	22
Țesutul epitelial.....	22
Țesutul conjunctiv.....	23
Țesutul muscular.....	25
Țesutul nervos.....	26
Cap. II. SISTEMUL NERVOS	33
Clasificare.....	33
Neuronul.....	33
Nevroglia.....	35
Proprietățile celulei nervoase.....	35
Tipuri de sinapse.....	35
Reflexul.....	36
Măduva spinării.....	37
Nervii spinali.....	38
Funcția de conducere a măduvei spinării.....	39
Căile medulare ascendente (ale sensibilității).....	39
Căile medulare descendente (ale motilității).....	41
Funcția reflexă a măduvei spinării.....	42
Encefalul.....	43
Trunchiul cerebral.....	43
Nervii cranieni.....	45
Cerebelul.....	47
Diencefalul.....	48
Emisferele cerebrale.....	48
Reflexe condiționate și necondiționate.....	50
Termeni.....	52
Sistemul nervos vegetativ.....	52
Arcul reflex vegetativ.....	52

LIBRIS	We know books	
Căile sistemului nervos vegetativ		53
Noțiuni de igienă și patologie		57
Cap. III. ANALIZATORII		58
Analizatorul cutanat		58
Noțiuni de igienă și patologie		60
Analizatorul kinestezic		61
Analizatorul olfactiv		62
Noțiuni de igienă și patologie		63
Analizatorul gustativ		63
Analizatorul vizual		64
Structura globului ocular		64
Mediile refringente ale globului ocular		65
Aparatul dioptric		65
Acomodarea		65
Reflexul pupilar fotomotor		66
Procesele fotochimice din retină		67
Adaptarea receptorilor vizuali		67
Vederea alb-negru și vederea cromatică		67
Calea optică		68
Câmpul vizual. Vederea binoculară și stereoscopică		68
Noțiuni de igienă și patologie		69
Analizatorul acustico-vestibular		69
Receptorii auditivi		69
Receptorii vestibulari		71
Căi de conducere		71
Fiziologia analizatorului acustic		72
Fiziologia analizatorului vestibular		72
Noțiuni de igienă și patologie		73
Cap. IV. GLANDELE ENDOCRINE		74
Clasificare		74
Reglarea secreției glandelor endocrine		74
Hipofiza		75
Lobul anterior		75
Hormonii non-glandulotropi		76
Hormonii glandulotropi		78
Lobul intermediar		79
Lobul posterior		79
Hormonul antidiuretic, vasopresină (ADH)		80
Ocitocina		80
Tiroida		81
Hormonii tiroidieni		81
Calcitonina		84
Glandele suprarenale		84
Corticosuprarenala		84

Glucocorticoizii	84
Mineralocorticoizii	85
Sexosteroizii	86
Medulosuprarenala	86
Adrenalina	86
Noradrenalina	86
Stresul	87
Glandele paratiroide	88
Parathormonul	88
Calcitonina	88
Timusul	89
Rol imunitar	90
Rol endocrin	90
Hormonii timici	90
Epifiza	90
Melatonina	91
Vasotocina	91
Pancreasul	91
Pancreasul endocrin	91
Insulina	92
Glucagonul	94
Somatostatina	94
Gonadele	95
Ovarele (gonada feminină)	95
Testiculul (gonada masculină)	95
Alte organe care au și rol endocrin	95
Cap. V. MIȘCAREA	96
Sistemul locomotor	96
Sistemul osos	96
Osteogeneza	96
Osteogeneza de membrană (endoconjunctivă)	96
Osteogeneza de cartilaj (endocondrală)	97
Creșterea oaselor	97
Remodelarea osoasă	98
Rolurile oaselor	99
Compoziția chimică a oaselor	100
Scheletul	100
Scheletul capului	101
Scheletul trunchiului	101
Scheletul membrelor	103
Scheletul membrelor superioare	103
Scheletul membrelor inferioare	104
Articulațiile	105
Noțiuni de igienă și patologie	106
Sistemul muscular	107

Mușchii scheletici	107
Mușchii capului	108
Mușchii gâtului	108
Mușchii trunchiului	109
Mușchii membrelor	109
Mușchii membrelor superioare	109
Mușchii membrelor inferioare	110
Fibra musculară striată scheletică	110
Proprietățile mușchilor scheletici	111
Tipuri de contracții ale mușchilor scheletici	113
Manifestările contracției musculare	114
Noțiuni de igienă și patologie	115
Cap. VI. DIGESTIA ȘI ABSORBȚIA	117
Sistemul digestiv	117
Tubul digestiv	117
Glandele anexe	119
Compoziția chimică a alimentelor	120
Digestia	122
Digestia bucală	122
Secreția salivară	122
Masticația	123
Deglutiția	124
Digestia gastrică	125
Secreția gastrică	125
Motilitatea gastrică	126
Digestia intestinală	127
Secreția pancreatică	127
Secreția biliară	128
Secreția intestinală	129
Motilitatea intestinului subțire	130
Absorbția intestinală	130
Fiziologia intestinului gros	133
Motilitatea intestinului gros	134
Defecația	135
Noțiuni de igienă și patologie	135
Cap. VII. CIRCULAȚIA	139
Sistemul cardiovascular	139
Circulația sângelui	139
Sistemul aortic	140
Ramura aortei	140
Circulația arterială	142
Hipertensiunea arterială sistemică	144
Circulația capilară	144

Sistemul venos	146
Venele reprezentative ale sistemului venos	146
Circulația venoasă	147
Sistemul limfatic	148
Circulația limfatică	150
Mediul intern al organismului	151
Sângele	152
Elementele figurate ale sângelui	152
Grupele sangvine	153
Imunitatea	156
Hemostaza	159
Activitatea cardiacă	160
Inima	160
Automatismul cardiac	161
Proprietățile miocardului	162
Ciclul cardiac	162
Manifestările activității cardiace	165
Reglarea activității cardiovasculare	166
Noțiuni de igienă și patologie	167
Cap. VIII. RESPIRAȚIA	169
Sistemul respirator	169
Căile respiratorii	169
Plămânii	170
Respirația	171
Ventilația pulmonară și mecanica ventilației pulmonare	172
Presiunea pleurală	172
Presiunea alveolară	172
Volume pulmonare	174
Capacități pulmonare	175
Ventilația alveolară	175
Etapele schimbului de gaze respiratorii	175
Reglarea ventilației	178
Noțiuni de igienă și patologie	179
Cap. IX. EXCREȚIA	181
Sistemul excretor	181
Rinichii	181
Nefronul	182
Ureterele	183
Vezica urinară	183
Uretra	183
Formarea urinei	183
Compoziția urinei	187
Eliminarea urinei	188
Noțiuni de igienă și patologie	190

Cap. X. METABOLISMUL	191
Metabolismul intermediar	192
Metabolismul intermediar al glucidelor	192
Metabolismul intermediar al lipidelor	195
Metabolismul intermediar al proteinelor	197
Metabolismul energetic	200
Metabolismul bazal	201
Nutrimentele și rația alimentară	202
Reglarea aportului alimentar	204
Vitaminele	205
 Cap. XI. FUNCȚIA DE REPRODUCERE	209
Aparatul genital feminin	209
Ovarul	209
Căile genitale	210
Organele genitale externe	211
Glandele mamare	211
Funcțiile ovarului	211
Funcția exocrină (OVOGENEZA)	211
Funcția endocrină	212
Ciclul ovarian	213
Ciclul menstrual	214
Aparatul genital masculin	215
Testiculul	215
Căile spermatică	215
Glandele anexe	215
Organele/glandele genitale externe	216
Funcțiile testiculului	216
Funcția exocrină (SPERMATOGENEZA)	216
Funcția endocrină	217
Sarcina și nașterea	218
Contracepția	219
Noțiuni de igienă și patologie	220
 Bibliografie	221

ALCĂTUIREA CORPULUI UMAN

EMBRIOLOGIE – NOȚIUNI GENERALE

Procesul de fecundație presupune contopirea celulelor reproducătoare (spermatozoidul și ovulul), formându-se zigotul sau celula-ou (perioada preembrionară), care, după aproximativ 30 de ore după fecundație, suferă diviziuni succesive, trecând prin mai multe stadii până la formarea embrionului (perioada embrionară).

De la sfârșitul săptămânii a 8-a de viață intrauterină până în momentul nașterii, se face trecerea embrionului la stadiul de făt, care va dezvolta din organele primordiale ale embrionului toate organele definitive ale organismului uman matur (perioada fetală).

Embriogeneza (perioada embrionară):

- perioada dezvoltării intrauterine a organismului uman de la momentul fecundației până în săptămâna a 8-a a vieții intrauterine;
- presupune 3 faze distincte, succesive:
  - premorfogeneza: segmentarea zigotului în blastomere, formându-se *morula* și *blastocistul*;
  - morfogeneza primordială: se realizează prin gastrulare, formându-se foițele embrionare, cu formarea *gastrulei*;
  - morfogeneza secundară: din cele 3 foițe embrionare se formează schițele viitoarelor organe.

Stadiul de morulă:

- etapă atinsă la 3 zile după fertilizare;
- zigotul, printr-o serie de diviziuni mitotice, ajunge la un număr de 16 *blastomere* (celule din ce în ce mai mici cu fiecare diviziune de clivaj);
- zigotul, pătruns în cavitatea uterină, continuă segmentația, ajungând la peste 1000 de blastomere:
  - o parte se așază central, fiind de dimensiuni mai mari (macromere) și formează *embrioblastul*;
  - o altă parte se dispune periferic, având dimensiuni mai mici, și formează *trofoblastul*.

Stadiul de blastulă (blastocist):

- în ziua a 4-a de dezvoltare, prin creștere rapidă a trofoblastului, între acesta și embrioblast se creează o cavitate numită *blastocel*, plină cu lichid secretat de celulele din interior;
- concomitent, masa celulară internă este împinsă către polul embrionar (unde macromererele formează embrioblastul sau butonul embrionar (inițial atașat de trofoblast));
- blastocistul are inițial o structură unilaminară;
- oul se va nida în mucoasa uterină datorită enzimelor elaborate de trofoblast;
- odată cu implantarea, butonul embrionar își mărește numărul de macromerere care încep să se diferențieze în 2 straturi:
  - extern: plasat sub trofoblast, format din celule înalte dispuse neregulat, formând ectoblastul sau *epiblastul* embrionar;
  - intern: dispus spre cavitatea blastocistului, format dintr-un strat de celule mici, poliedrice formând endoblastul sau *hipoblastul* embrionar;
- butonul embrionar devine disc embrionar didermic;
- în paralel, se formează cavitatea amniotică și sacul vitelin.

Stadiul de gastrulă:

- din ziua a 15-a, discul embrionar didermic se transformă în disc embrionar tridermic;
- cele 3 foițe embrionare (ectoblast, mezoblast, endoblast) reprezintă primordiile organelor și iau numele de *ectoderm*, *mezoderm* și *endoderm*.

Stadiul de neurulă:

- începe din ziua a 18-a; se încheie la sfârșitul săptămânii a 4-a;
  - în a 3-a săptămână se suprapune în timp gastrulației;
  - apar primordiile sistemului nervos: tubul neural primitiv și crestele neurale.
- Din cele trei foițe embrionare se formează schițele viitoarelor organe:

1. Din ENDODERM derivă:

- sistemul digestiv (anumite segmente ale tubului digestiv și glandele anexe: ficatul, pancreasul);
- sistemul respirator;
- tiroida, paratiroida;
- timusul, amigdalele.

2. Din MEZODERM derivă:

- sistemul osos;
- sistemul muscular;
- sistemul reproducător;
- sistemul urinar;
- sistemul cardiovascular;

LIBRIS

We know
books

- mediul intern;
- corticosuprarenalele;
- țesuturi conjunctive moi (fibros, elastic);
- țesutul cartilaginos;
- dermul;
- dentina dinților;
- seroasele (pleură, pericard, peritoneu).

3. Din ECTODERM derivă:

- tubul neural:
  - sistemul nervos central;
  - neurohipofiza și epifiza;
  - retina și stratul pigmentar;
- crestele neurale:
  - ganglioni (spinali, cranieni, vegetativi);
  - plexuri intramurale;
  - medulosuprarenalele;
- adenohipofiza;
- epidermul și anexele sale glandulare.
- sistemul digestiv (gura, faringele, partea terminală a rectului).

ORGANIZAREA GENERALĂ A CORPULUI UMAN

1. SEGMENTELE CORPULUI UMAN

Segmentele corpului uman sunt: *extremitatea cefalică* (formată din cap și gât), *trunchi* (format din torace, abdomen și pelvis), *membre* (superioare și inferioare).

Ele conțin elemente somatice (mușchi, tendoane, ligamente, oase) și elemente viscerale (de exemplu, laringe, splină, pancreas, stomac etc.).

CAPUL:

- este alcătuit din partea craniană (neurocraniu sau cutia craniană) și partea facială (viscerocraniu sau față);
- prezintă polul cranian al corpului.

GÂTUL:

- formează împreună cu capul extremitatea cefalică;
- este segmentul care leagă capul de trunchi;
- prezintă atât elemente somatice (mușchi, oase, articulații), cât și viscere (esofag, tiroidă, laringe);
- prezintă două regiuni: anterioară și posterioară (nucală).

TRUNCHIUL prezintă la interior trei cavități care adăpostesc viscerele:

- cavitatea TORACICĂ, separată de cavitatea ABDOMINALĂ prin mușchiul diafragmă (striat), este formată din mediastin și regiunile pleuro-pulmonare;
- subdiviziuni ale cavității ABDOMINALE sunt: epigastru, mezogastru, hipogastru, hipocondru drept, hipocondru stâng, abdomen lateral drept, abdomen lateral stâng, inghinal drept, inghinal stâng;
- cavitatea PELVINĂ este limitată inferior de diafragma perineală;

MEMBRELE:

- superioare: se leagă de trunchi prin centura scapulară; porțiunea lor liberă prezintă: brațul, antebrațul și mâna;
- inferioare: se leagă de trunchi prin centura pelviană; porțiunea lor liberă prezintă: coapsa, gamba și piciorul.

2. AXELE ȘI PLANURILE CORPULUI UMAN

Corpul omenesc:

- este tridimensional;
- este alcătuit după principiul simetriei bilaterale;
- necesită, pentru precizarea poziției segmentelor, utilizarea axelor și a planurilor.

Pentru definirea topografică a unui organ, sunt necesare ca repere și regiunile corpului.

AXELE corpului omenesc corespund dimensiunilor spațiului și se întretaie în unghi drept.

⇒ Axul LONGITUDINAL = axul lungimii corpului:

- are 2 poli: superior (cranial) și inferior (caudal);
- la om, este vertical; pornește din creștetul capului (vertex) până la suprafața tălpilor.

⇒ Axul SAGITAL = axul grosimii corpului:

- are 2 poli: anterior și posterior;
- este poziționat orizontal, orientat antero-posterior.

⇒ Axul TRANSVERSAL = axul lățimii corpului:

- are doi poli: drept și stâng;
- este poziționat orizontal la om.

PLANURILE corpului omenesc:

⇒ Planul FRONTAL este format din axul transversal și longitudinal:

- merge paralel cu fruntea;
- împarte corpul într-o parte anterioară și alta posterioară;

⇒ Planul SAGITAL este format de axul sagital și longitudinal:

- dacă trece prin mijlocul corpului, se numește plan medio-sagital și este planul simetriei bilaterale; formațiunile mai îndepărtate de acest plan se numesc laterale;

• planurile paralele cu planul medio-sagital și paralele între ele se numesc **planuri parasagitale**;

⇒ Planul TRANSVERSAL este format de axul transversal și sagital:

- împarte corpul într-o jumătate superioară (cranială) și o alta inferioară (caudală);
- este numit și planul metameriei corpului.

3. NOMENCLATURA ANATOMICĂ

proximal = superior, apropiat de centură;

distal = inferior, depărtat de centură;

volar/ palmar/ ventral/ anterior = palma;

plantar = talpă;

medial = mai apropiat de planul medial, ulnar/ tibial;

lateral = mai îndepărtat de planul medial, radial/ fibular;

superficial sau profund = termeni care arată gradul de apropiere față de suprafața corpului.

NIVELURI DE ORGANIZARE A CORPULUI UMAN

Reprezintă sisteme cu grade diferite de complexitate, care se subordonează legilor nivelului superior, sunt controlate nervos și umoral și fac ca organismul să funcționeze ca un tot unitar.

După gradul de complexitate, ele sunt:

celule → **țesuturi** → **organe** → **sisteme de organe** → **ORGANISMUL**

I. Nivelul celular: este reprezentat de celulă, unitatea structurală, funcțională și genetică a organismului viu;

- cele peste 60 de miliarde de celule umane provin prin segmentarea zigotului;
- inițial, toate celulele au formă globulară.

II. Nivelul tisular:

- **țesutul** este o grupare de celule care au aceeași formă, structură și funcție;
- celulele sunt unite între ele printr-o substanță intercelulară, care, în cantitate mică, se numește substanță de cimentare, iar în cantitate mare, substanță fundamentală.

III. Nivelul de organ:

- **organele** sunt alcătuite din asocieri de țesuturi (minimum două);
- se diferențiază în viața intrauterină și își definitivează dezvoltarea funcțională după naștere;
- stabilesc raporturi topografice cu alte organe;
- **sistemele de organe** sunt unități morfologice care îndeplinesc principalele funcții ale organismului (relație, nutriție, reproducere).

1. CELULA

Reprezintă unitatea de bază morfofuncțională (structurală și funcțională) și genetică a corpului uman:

- provine din segmentarea celulei-ou (zigotului);
- poate exista singură sau în grup;
- are forma dependentă de funcție, inițial globuloasă, ulterior se poate modifica.

COMPONENTELE PRINCIPALE ALE CELULEI

⇒ **MEMBRANĂ CELULARĂ (plasmalemă)** = separă conținutul celulei de mediul înconjurător;

- se observă numai la microscopul electronic;
- conține proteine, fosfolipide și glucide (glicoproteine și glicolipide atașate pe fața externă, puternic încărcate negativ);
- fundamentul membranei este constituit din două straturi fosfolipidice în care sunt imersate proteine, iar întreaga membrană este descrisă ca fiind un mozaic fluid;
- fosfolipidele sunt astfel dispuse, încât porțiunea lor hidrofilă formează un bistrat în interiorul căruia se află porțiunea lor hidrofobă, care restricționează pasajul transmembranar al moleculelor hidrosolubile și al ionilor;
- permeabilitatea membranei celulare:
  - este selectivă pentru anumite molecule și pentru majoritatea ionilor;
  - permite un schimb bidirecțional de substanțe nutritive și produși ai catabolismului celular;
- este polarizată electric;
- la unele celule, citoplasma emite prelungiri acoperite de plasmalemă, care pot fi: temporare (pseudopodele leucocitelor) sau permanente: microvili, cili, desmozomi (corpusculi de legătură care solidarizează celulele epiteliale).

Transportul transmembranar

1. Mecanisme care nu utilizează proteine transportoare

Transportul PASIV:

- asigură deplasarea ionilor în sensul gradientului electrochimic;
- nu necesită consum de energie;
- poate fi facilitată de proteine transportoare.

DIFUZIUNEA = mișcare a moleculelor unui gaz, a moleculelor și ionilor aflați într-o soluție, care determină răspândirea uniformă a moleculelor într-un volum dat de gaz sau de soluție:

- tinde să elimine diferența de concentrație între două compartimente ale unei soluții;
- ca urmare a structurii sale prin membrana celulară pot difuza liber moleculele nepolarizate (liposolubile, de exemplu O_2) și hormonii steroizi;
- de asemenea, prin membrana celulară, pot difuza moleculele organice, care prezintă legături covalente polare, dar nu sunt încărcate electric – de exemplu, CO_2 , ureea sau etanolul;
- moleculele polarizate mai mari, cum ar fi glucoza, nu pot traversa membrana celulară prin difuziune, de aceea au nevoie de proteine transportoare;
- membrana nu permite pasajul ionic liber; acesta va avea loc doar la nivelul canalelor ionice (formațiuni membranare cu structură proteică și dimensiuni mici).

OSMOZA = difuziunea apei (solventului) dintr-o soluție:

- membrana ce separă cele două compartimente trebuie să fie semipermeabilă;
- să fie mai permeabilă pentru moleculele de solvent (apă) decât pentru cele de solvit;
- apa va trece din compartimentul în care concentrația ei este mai mare (soluția mai diluată) în cel cu concentrație mai mică (soluția mai concentrată);
- forța care trebuie aplicată pentru a preveni osmoza se numește *presiune osmotică*;
- concentrația osmotică este direct proporțională cu numărul de particule dizolvate în soluție.

2. Mecanismele care utilizează proteine transportoare: difuziunea facilitată și transportul activ

Acest tip de transport este:

- specific pentru o anumită substanță;
- saturabil și maxim pentru o anumită substanță;
- competitiv pentru substanțe înrudite chimic.

DIFUZIUNEA FACILITATĂ asigură transportul unor molecule polarizate mai mari, precum glucoza.

Transportul activ PRIMAR:

- se realizează prin intermediul unei proteine transportoare cu rol enzimatic, care leagă ionul pe o parte a membranei, și, suferind modificări conformaționale, îl „pompează” pe cealaltă parte; acest mecanism a primit denumirea generică de pompă ionică;
- reacția de transfer, endergonică, este cuplată cu o reacție exergonică, de obicei hidroliza ATP; în funcție de ionii specifici translocați, în organismele vii există mai multe tipuri de pompe ionice;
- pompa ionică Na^+/K^+ transportă ionul Na^+ din mediul intracelular spre mediul extracelular și ionul K^+ din exterior spre interiorul celulei; transferul

ionilor se face în sens invers gradientului electrochimic, necesitând consum de energie metabolică;

We know books

- proteina transportoare cu rol enzimatic este ATP-aza specifică, care are două stări conformaționale distincte: X, cu locuri de legare pe fața internă, și Y, cu locuri de legare pe fața externă a membranei; forma conformațională X leagă pe fața internă a membranei ATP și ioni de sodiu, formând complexul X-ATP-3Na⁺; legarea sodiului determină hidroliza ATP, ceea ce duce la fosforilarea enzimei și eliberarea de ADP; enzima se transformă în forma Y, astfel, ionii Na⁺ sunt transferați pe fața externă, unde sunt eliberați; această formă leagă ionii de potasiu, formând complexul Y-Pi-2K⁺; legarea K⁺ determină defosforilarea enzimei și trecerea ei în forma X, iar ionii K⁺ sunt translocați pe fața internă a membranei; astfel, se închide un ciclu în care sunt transportați 3 ioni de sodiu spre lichidul interstițial și 2 ioni de potasiu spre mediul celular;
- la fiecare ciclu de funcționare al pompei are loc un transfer net de sarcină pozitivă (1Na⁺) spre exterior, ceea ce determină polarizarea membranei: pozitiv spre exterior și negativ în interior.

Transportul activ SECUNDAR (COTRANSPORT):

- reprezintă transportul unei substanțe împotriva gradientului de concentrație, cuplat cu transportul altei substanțe, în sensul gradientului de concentrație, asigurat de un transport activ primar (pentru funcționarea proteinei transportoare, energia necesară este obținută prin transferul altei energii, conform gradientului ei de concentrație); cele două substanțe sunt translocate de pe o față pe alta a membranei celulare de aceeași proteină transportoare;
- prin transportul activ secundar, pot fi transferați aminoacizii, acizii mono- și dicarboxilici, acizii biliari, glucidele, precum și diverși ioni de fosfat, sulfat, bicarbonat, calciu;
- este întâlnit în țesuturile epiteliale, cum ar fi țesutul intestinal și renal;
- are un consum de energie metabolică mai redus decât transportul activ primar, deoarece utilizează energia furnizată de gradientul electrochimic menținut de pompa ionică.

Transportul VEZICULAR:

- este o categorie specială de transport membranar;
- este de două tipuri:
  - endocitoză, în care materialul extracelular este captat în vezicule formate prin învaginarea membranei celulare și transferat intracelular (pinocitoza și fagocitoza);

LIBRIS

We know books

- **exocitoză**, când materialul intracelular este captat în vezicule care vor fuziona cu membrana celulară, iar conținutul va fi eliminat în exteriorul celulei.

⇒ **CITOPLASMA** este masa celulară extranucleară în care mediul de dispersie este apa, iar faza dispersată, ansamblul de micle coloidale, aflate într-o stare de mișcare browniană:

- are structură complexă;
- este localizată între membrana nucleului și plasmalemă;
- are următoarele componente: organele celulare, citoscheletul (format din microtubuli, microfilamente și fibre intermediare, conferind formă proprie și susținere), citosolul (hialoplasmă = lichid intracelular) și incluziunile;
- este sediul majorității activității celulare;

● *organitele celulare* pot fi:

a) comune (prezente în toate celulele eucariote):

- **reticulul endoplasmatic** este un sistem canalicular, care leagă membrana celulară de stratul extern al membranei nucleare; acesta poate fi:
  - ▶ **neted**: cu rol în circulația din citoplasmă; rol în metabolismul glicogenului;
  - ▶ **rugos (ergastoplasma)**: dacă conține ribozomi pe suprafața sa, cu rol în sinteza proteinelor;
- **aparatur Golgi (dictiozomii)**:
  - ▶ este un ansamblu de cisterne aplatizate, microvezicule, macrovezicule, situat în apropierea nucleului, în zona cea mai activă a citoplasmei;
  - ▶ intervine în excreția unor substanțe celulare, în sinteza unor membrane, în secreția celulară;
- **ribozomii (corpusulii lui Palade)**:
  - ▶ sunt particule sferice foarte mici (150 – 250 Angström), formate din două subunități: mare și mică;
  - ▶ bogați în ARN (conțin ribonucleotide), care, împreună cu proteinele, formează ribonucleoproteine;
  - ▶ pot fi liberi sau atașați de reticulul endoplasmatic rugos;
  - ▶ sunt sediul sintezei proteinelor;
- **mitocondriile (condriozomul, „uzinele energetice”)**:
  - ▶ au formă ovală sau rotundă și un perete cu structura trilaminară;
  - ▶ prezintă două membrane (externă și internă, cea internă formând cristele mitocondriale);

- ▶ prezintă la interior matricea mitocondrială în care se află sistemele enzimatice care realizează fosforilarea oxidativă (sinteza de ATP = acid adenozintrifosforic);
- ▶ au rol în obținerea energiei; produc ATP la nivelul cristelor;
- lizozomii („măturătorii celulelor”):
  - ▶ sunt vezicule care conțin peste 40 de enzime hidrolitice;
  - ▶ rol în digestia intracelulară (mai ales în celulele fagocitare: leucocite, macrofage);
  - ▶ sunt numeroși în osteoclaste;
- centrozomul („centru celular”):
  - ▶ situat în apropierea nucleului, este constituit din cei doi centrioli cilindrici perpendiculari unul pe celălalt, alcătuiți din microtubuli și înconjurați de o zonă de citoplasmă vâscoasă (centrosferă);
  - ▶ se manifestă în timpul diviziunii celulare;
  - ▶ lipsește în neuron;

b) specifice:

- miofibrilele (elemente contractile din sarcoplasma fibrelor musculare);
- neurofibrilele (constituie o rețea cu rol în transportul substanțelor);
- corpii Nissl (rol în sintezele proteice neuronale).

Alături de organele celulare (care reprezintă partea structurată a citoplasmei), în citoplasmă se află:

- *citoscheletul* (o rețea de filamente proteice), care asigură suportul și mișcarea celulei, fiind alcătuit din:
  - microtubuli: care mențin forma celulei;
  - microfilamente de actină;
  - filamente intermediare;
- *citoplasmă*, care reprezintă partea nestructurată a citoplasmei (= substanța fundamentală = matrix citoplasmatic = hialoplasmă), fiind și mediul în care se găsesc suspendate organele celulare și citoscheletul;
- *inclusiunile citoplasmice*: care au caracter temporar și sunt reprezentate de granule de substanțe de rezervă, pigmenți, produși de secreție.

⇒ NUCLEUL:

- localizat central în majoritatea celulelor (excentric în celulele adipoase și mucoase);
- majoritatea celulelor sunt mononucleate;
- există și celule binucleate (hepatocitele), polinucleate (fibra musculară striată) și anucleate (hematia adultă);